

VÄLFÄRDSMANIFESTET

- inlägg i dialogen om vision, vishet och välfärd

Inledning

Vi tackar finansmarknadsminister Per Bolund och finansminister Magdalena Andersson för initiativet till ett nytt, vidare, mått för välfärd.

Vi vill med detta manifest lägga till några aspekter som ett bidrag till det vi hoppas blir en fortsatt dialog om välfärd och hur vi kan leva väl tillsammans. Samtliga mått är möjliga att genomföra och några finns redan representerade i världen. Några är inspirerade av de globala målen, flera också av de grundläggande principerna bakom Gross National Happiness (GNH). Vi upplever att dessa mått stärker en vision om Global Naturlig Harmoni (vår vidare tolkning av GNH).

Initiativet till Välfärdsmanifestet har tagits av GNH Sweden, men tankarna har formats, bearbetats och tolkats i samskapande dialog mellan kloka, engagerade organisationer, medmänniskor och experter över hela världen. Dialogen har även filterats genom våra egna livsupplevelser.

Vi vill gärna inspirera regeringen att fortsätta dialogen med oss och andra aktörer samt att göra liknande reflektioner utifrån egna livsupplevelser. Demokratisk, autentisk och levande dialog är, som vi ser det, i sig såväl ett tecken på välstånd och en väg till ett gott liv för alla.

Bakgrund och intention

Olika mått för välfärd har undersökts och provats, dryftats och diskuterats på många håll i världen. Bakgrunden till det här initiativet är ministrarnas förslag till ett bredare välfärdsmått, men den existerar även i en parallell process inom och mellan våra nätverk och organisationer - en mångårig världsvid dialog kring välfärd och vision.

Vi har också inspirerats av Agenda 2030 och arbetet med de globala målen. Vi ser att dessa insatser är ovärderliga och möjliggörande, men behöver kompletteras med helhetsyn och med en tydlig hållbar vision.

Manifestet ska inte ses som ett färdigt förslag, utan hellre som ett inlägg i en pågående dialog. Vi vill härmed bidra med vårt perspektiv, ge vårt stöd till ministrarnas förslag och inspirera till fortsatt tvärssektoriell dialog.

Vision och vishet

Genom samtal med bland andra representanter från regeringskansliet och delegationen för Agenda 2030 förstår vi att en intention finns att uppdatera bilden av "Den svenska modellen". Detta stödjer vi helhjärtat och kan inte nog betona vikten av en genomtänkt vision som inte begränsas till valstrategier eller partipolitik, utan som håller över gränser och tid. Med vision menar vi en övergripande gemensam bild av hur det ser ut när vi lever väl tillsammans i Sverige. En övergripande rekommendation från oss är att utveckla Sveriges vishet och vision. Vi bidrar gärna med vår erfarenhet i en sådan dialog.

Med vishet menar vi analys, beslut och processer som tar hänsyn till maximalt antal variabler hos allt levande och som därmed blir hållbart på ett djupare plan. Vishet är mognaden att inte endast forma ett "vad" (produkter och lösningar) eller ett "hur" (processer, värderingar, principer

och metoder) utan även öppna för ett "varifrån", dvs den plats inom och mellan oss där nya visioner växer fram. Den här platsen är ofta en blind fläck, inte minst när vi går utöver det partikulära/individuella och för dialogen tillsammans. Vi behöver därför metoder som hjälper oss att utveckla vår vishet. Vi nämner ett par sådana nedan.

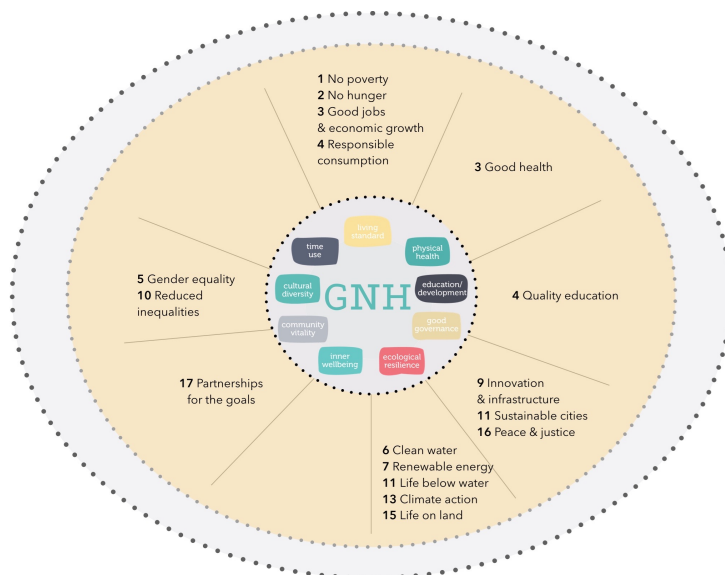
Ett exempel på hur vi kan fördjupa vishet i beslut kring hållbarhet är den kombination vi tagit fram mellan GNH och de globala målen, där GNH fungerar som ett slags "stämgaffel" för de globala målen, genom att den erbjuder en kompletterande essens och helhetssyn.

När de sätts samman så som i bilden nedan ser vi också att samtliga mål täcks av de globala målen utom två: tidsanvändning och inre välbefinnande. Vi kan härvid reflektera kring vad som händer när dessa aspekter glöms eller göms jämfört med när de lyfts fram.

Detta sätt att kombinera perspektiv för att lyfta fram det gömda eller glömda hjälper oss att balansera analysen och inte glömma viktiga aspekter. Kombinationen kan göras även på andra sätt, men exemplet visar hur helhetssyn, integrering av förhållningssätt och "många variabla" analys kan generera vishet och hållbart visionsarbete. Det är väsentligt för visheten att ta modiga steg kring integration och inkludering, så att även t ex barns röst hörs.

Vi imponeras av Norrtälje kommun, som hellre talar om invånare än om medborgare, för att inkludera alla dem som vistas i regionen, som även t ex papperslösa och sommarboende. Vi inspireras av OECD rapporten som manar till ytterligare steg i jämställdhet som främjar kvinnligt entreprenörskap och främjar kvinnor i tillsättningar av höga chefer samt minskning av ekonomiska klyftor. Vi häpnar över Canadas välståndsexempel som, liksom GNH, värnar om tidsanvändning, ett dialogorienterat arbetssätt och en enkel helhetssyn. Vi reflekterar även över hur vi kan inkludera naturens rättigheter i dialogen.

För övrigt: varför inte tillsätta en minister, eller ännu hellre en delegation, som har till uppdrag att värna om vishet i analys, beslut och processer?

Metoder

I våra dialoger har vi inspirerats av många metoder för samskapande. Vi nämner här två av de mest framträdande och de vi tror mest på när det gäller att utveckla och förnya bilden av "den svenska modellen". Metoderna är relevanta såväl mellan samhällssektorer som inom regering och riksdag.

Tvärsektoriell och inkluderande medborgardialog

Medborgardialog är en väsentlig del av vår utgångspunkt. Samhällsengagemanget består, men de politiska partierna fungerar inte längre som naturliga fora för demokratisk idébildning. Istället växer den här nya typen av samtal fram. Vi stödjer denna utveckling och vill på detta sätt vara

aktiva medborgare/invånare.

En vanlig modell för tvärsektoriell dialog är där offentlig sektor möter näringsliv och akademi. Vi vill gärna gynna dialog mellan fler sektorer, gärna fem (offentlig sektor, näringsliv, akademi, ideell sektor och medborgare) för att på så vis spegla den komplexitet vi lever i, tillåta fler perspektiv att komma fram och djupare vishet att präglade resultaten.

Teori U och transformerande process

Mycket av vår dialog har utgått från Teori U eller U-lab, som är en världsvid folkrörelse och metod för transformation av samhälle, arbetsliv och individ, utformad av bl a andra professor Otto Scharmer vid M.I.T University i Boston.

Metoden syftar till att öppna såväl vårt "vad" som vårt "hur" och vårt "varifrån" (se ovan Vision och vishet). Den hjälper på så vis samhällets ledare till en transformerande dialog, som inte enbart utvecklar deltagarna horisontellt (och förbättrar befintliga mönster) utan även vertikalt (så att nya mönster kan uppstå). På så vis kan deltagarna släppa begränsande förhållningssätt eller vanor för att istället låsa upp framväxande visioner.

Deltagande aktörer

De olika ideella föreningarna i Sverige har stor erfarenhet och kompetens inom hållbarhet och mycket att bidra med till en dialog om välfärd. Här följer en kort presentation av de mest aktiva vid författandet av detta manifest.

GNH Sweden samlar organisationer till gränsöverskridande dialog om vision och välfärd.

Föreningen hämtar inspiration från de djupare principerna bakom Gross National Happiness, som är Bhutans sätt att mäta och upprätthålla välbefinnande med nio variabler, och arbetar på tre plan: individ, arbetsliv och samhälle. Detta sker i form av konsultinsatser, men även ideellt genom att länka samman skilda samhällsaktörer i tvärsektoriella konstellationer.

Föräldravrálet är en medlemstung intresseorganisation som låter vuxna ge röst åt alla som nu är för små för att föra sin talan när det gäller klimatproblematik. Organisationen arbetar också för att kommande generationer ska kunna njuta av sitt liv på jorden på det sätt vi har kunnat göra.

Omställningsrörelsen är en självorganiserande rörelse som syftar till att involvera fler i att skapa och upprätthålla stödjande strukturer för omställning på nationell nivå.

NAV Sweden driver och utvecklar en öppen infrastruktur med nätverk och mötesplatser för hållbar samhällsutveckling, innovation och lärande. Tillsammans med partners från myndigheter, näringsliv, akademi och civilsamhälle skapas gränsöverskridande samspel runt samhällets gemensamma utmaningar.

Legacy 17 är ett socialt företag och en konsultgrupp som arbetar med metoder för att stärka de globala målen.

Sverige Bhutan föreningen är en ideell förening som syftar till att främja vänskapen mellan de bägge ländernas folk och att öka kunskapen om Bhutan i Sverige.

Social Venture Network är ett internationellt nätverk som arbetar för långsiktig hållbarhet i affärer och verksamheter.

Manifestet

Mellan nätverken fanns redan en stor samsyn varför processen var snabb och effektiv. Inom en vecka producerade de första tio måtten. Samtliga mått går att mäta.

- 1. Distribution av inkomst**
- 2. Skogsbestånd och biologisk mångfald**
- 3. Resiliens samt förmågan att hantera svårigheter**
- 4. Framtidsoptimism**
- 5. Förväntad livslängd vid födseln**
- 6. Obetalt hushållsarbete**
- 7. Tillit i samhällskroppen**
- 8. Delaktighet i val**
- 9. Tidsanvändning**
- 10. Inre välbefinnande och medvetenhet**

Efter detta ville vi ändå fördjupa dialogen och låta den bearbetas av ny kunskap och gemensam reflektion. Vi bjöd därför in till ett personligt möte med intressenter, där vi också lät några av våra olika experter ge ytterligare input kring olika ämnen.

Vision, vishet och välfärd (Anna Rosengren)

Naturens rättigheter (Pella Thiel)

Jämförelse mellan olika välfärdsåtgärder (Marilyn Mehlmann)

Gross National Happiness i Bhutan (Alf Persson)

Tillit i samhällskroppen (Åsa Stenborg)

Medborgardialog och tvärssektoriella samtal (Marie Ann Östlund)

Därefter samlade vi oss i en fördjupad dialog där vi utgick från våra egna konkreta livsupplevelser och vad som formar vår reella erfarenhet av välbefinnande. På så vis togs ytterligare fyra mått fram. Samtliga av dessa mått är också möjliga att mäta, även om inte alla mäts på nationell systematisk nivå ännu.

11. Livslångt lärande och förmåga till lärande

- mäta förmågan på individnivå
- mäta förmågan på samhällsnivå, genom t ex grad av beslutsförankring i vetenskap

12. Syfte och mening

- mäta förmågan till reflektion om syfte
- mäta mognadsgraden och upplevd frihet att göra viktiga steg i livet
- mäta medvetenhet kring tidsanvändning
- mäta uppmärksamhetsmönster

13. Upplevd delaktighet i sammanhang

- mäta kvalitet på mänskliga relationer
- mäta hur 'hel' jag är/får vara i offentliga rummet

- mäta hur pass jag kan påverka mitt sammanhang
- mäta antal medlemmar i ideella föreningar, folkrörelser mm.

14. Resonans, harmoni med naturen

- mäta tid/vistelse i naturen
- mäta vanor/beteenden när man vistas i naturen
- mäta artutdöende/biologisk mångfald
- mäta kunskap och beteendemönster kring naturen
- mäta närhet/tillgång till naturupplevelser
- mäta naturens rättigheter

Sammanfattning

Vi stödjer helhjärtat ministrarnas förslag om ett bredare välfärdsmått, samtidigt som vi vill inspirera till fortsatt dialog om utformningen. Vi upplever att det befintliga förslaget kan och bör utvecklas, helst genom tvärssektoriell dialog som öppnar för transformation och vishet.

Vi vill också uppmana och stödja regeringen i att forma en vision som går utöver mandatperioder, valrörelser och partipolitiska gränser. En sådan vision kan gärna uppdatera "den svenska modellen" och hämta inspiration från de grundläggande principerna bakom Gross National Happiness. Manifestets samlade förslag till ytterligare och/eller alternativa välfärdsmått är sammanfattningsvis följande:

- 1. Distribution av inkomst**
- 2. Skogsbestånd och biologisk mångfald**
- 3. Resiliens samt förmågan att hantera svårigheter**
- 4. Framtidsoptimism**
- 5. Förväntad livslängd vid födseln**
- 6. Obetalt hushållsarbete**
- 7. Tillit i samhällskroppen**
- 8. Delaktighet i val**
- 9. Tidsanvändning**
- 10. Inre välbefinnande och medvetenhet**
- 11. Livslångt lärande och förmåga till lärande**
- 12. Syfte och mening**
- 13. Upplevd delaktighet i sammanhang**
- 14. Resonans, harmoni med naturen**

Med hopp om fortsatt dialog!

GNH, Gross National Happiness Center Sweden, Omställningsnätverket, Föräldravrálet, Sverige-Bhutan föreningen, Legacy 17, NAV Sweden och Social Venture Network

Texten är skriven av Anna Rosengren, GNH Sweden, som en förtydligande sammanfattning av vår gemensamma dialog.

Källor, ett urval:

A Short Guide to Gross National Happiness Index, The Centre for Bhutan Studies, 2012

Canadian Index of Wellbeing 2016 *How are Canadians Really Doing?* The 2016 CIW National Report. Waterloo, ON: Canadian Index of Wellbeing and University of Waterloo.

Eriksson Robert, SOU 2015:56 *Får vi det bättre? Om mått på livskvalitet*

Higgins Polly, *Earth is our business: Changing the Rules of the Game*, London, Shephard-Walwyn, 2011

OECD Economic Survey on Sweden

Rosengren Anna, *Gross National Happiness- jämlikhet och intersektionalitet i ett holistiskt paradigm*, Socialmedicinsk tidskrift 5/2016

Scharmer, Otto och Kaufer Katrine, *Leading from the Emerging Future: From Ego-System to Eco-System Economics*, San Francisco, CA; Berrett-Koehler Publishers, 2013

Strömbäck Jesper mfl (red) *Framtidsutmaningar - det nya Sverige*, 8tto, CPI Tyskland, 2013

Wästberg Olle, SOU 2016:5 *Låt fler forma framtiden! Betänkande av demokratiutredningen - delaktighet och jämlikt inflytande*

SOU 2017:56 *Jakten på den perfekta ersättningsmodellen - Vad händer med medarbetarnas handlingsutrymme?* Delbetänkande av Tillit, Tillitsdelegationen